

**BĒRS
GRILLS**
NEKAD NEPADODIES!
DZĪVE KĀ PIEDZĪVOJUMS
JAUNĀ AUTOBIOGRĀFIJA

THE NUMBER ONE BESTSELLER

**BEAR
GRYLLS**

NEVER GIVE UP
A LIFE OF ADVENTURE
THE NEW AUTOBIOGRAPHY

BĒRS GRILLS

NEKAD NEPADODIES!
DZĪVE KĀ PIEDZĪVOJUMS
JAUNĀ AUTOBIOGRĀFIJA

ZVAIGZNE ABC

821.111-94
Gr 554

Bear Grylls
NEVER GIVE UP

Copyright © *BGV Global Limited 2021*
This edition is published by arrangement with *Peters, Fraser and Dunlop Ltd.*
through **ANA Baltic, Ltd**
Translation copyright © 2023, by Apgāds Zvaigzne ABC, SIA
Front cover photography by Ben Simms
Back Cover Photo Courtesy "National Geographic/Tito Herrera"
Design by R.Shailer/TW
All rights reserved.

No angļu valodas tulkojis **Rūdis Bebris**

Bērs Grills
NEKAD NEPADODIES!

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Meldra Āboliņa*
Redaktors *Gints Tenbergs*
Korektors *Ilona Burka* un *Patrīcija Šteinberga*
Vāka dizainu adaptējusi *Ilze Isaka*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA,
K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.
Red. nr. R-546.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana
vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Tulkojums latviešu valodā, Rūdis Bebris, 2023
© Literārā apdare, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-965-5

Manai brīnišķīgajai, laipnajai, gudrajai, mīlošajai Šērai –
mūsu ģimenes stiprajai klintij.

Delbertam Šūpmenam III un Rūpertam Teitam –
cīnītājiem man blakus šajā ceļojumā –
par jūsu draudzību.

SATURS

Prologs	11
1. Dubļi, sviedri un bailes	13
2. <i>Man vs. Wild</i>	15
3. Šķidrums uzņemšana savvaļā	18
4. Sargies no sēkliniekiem!	21
5. Skarbākā	24
6. Sava laika atstrādāšana	27
7. Slava Uzdūrējs	30
8. Viena komanda, viena misija	33
9. Izdzīvošana apokalipsē	37
10. Nomācošākā	39
11. Čūskas koduma izdzīvotāju klubs	44
12. Netirākā	48
13. Krūtsgalu laiks	52
14. Klusās slepkavas	55
15. Glābšana uz vulkāna	60
16. Ievēriņa	62
17. Smagie enkuri	68
18. Tik uz priekšu!	71
19. Vietējie varoņi	74
20. Tēmēkļi un rieksti	78
21. Pilsētas šerifs	81
22. Beigu sākums	84
23. Svilstošas bikses	87
24. Tu izskaties tā, it kā būtu karojis	91
25. Sava ceļa iešana	95

26. Cīņa par brīvību	99
27. Nāc līdzi!	103
28. Kaujas līnijas	106
29. Pieticīgs iesākums	109
30. Kas neriskē, tas nevinņē	112
31. <i>Running Wild</i> sākas... ..	115
32. Uztaustot ritmu	119
33. Vēlme pēc salas	123
34. <i>Running Wild</i> mājās	126
35. Māju pusē	129
36. Skrienam savvaļā, skrienam ātri	132
37. Improvizē, pielāgojies, pārvari	135
38. <i>Running Wild</i> favorīti	139
39. Satikt savus varoņus	143
40. Spēles laiks	147
41. Lieliskā izlīdzinātāja	151
42. Knapas izdošanās	155
43. <i>Running Wild</i> uzvaras	159
44. Ielaušanās Ķīnā	163
45. Nekad nebeidz ceļot!	168
46. Ledus sauc	173
47. Lielais atklājums	176
48. Liels noslēpums	180
49. Zvana prezidents	183
50. Lāča medijums un lāču atbaidīšanas aerosols	187
51. Bloķēts Baltais nams	192
52. Kriptonīts	194
53. Otra sala	198
54. Paši sava likteņa noteicēji	202
55. Cīnies par to, kam tici	207
56. <i>The Natural Studios</i>	209
57. Skaidrs atskats	214
58. Laiks izpriecām	218
59. Paliec iezīmojies!	222

60. Runā patiesību!	225
61. Bailes ir tavs draugs	229
62. Vispirms – izgāšanās	231
63. Sastapšanās ar bailēm	235
64. Uguns atrašana	238
65. Ticībai ir nozīme	240
66. Īstā bagātība	242
67. Nerimstošais kaujas lauks	244
68. Cīnītāji man blakus	246
69. Draugi visā pasaulē	249
70. Ticība, lai gāztu kalnus	252
71. <i>You vs. Wild</i>	255
72. Turpini radīt inovācijas!	258
73. <i>Amazon: World's Toughest Race</i>	262
74. Esi jauneklīgs!	267
75. Arvien modri	270
76. Pasaules skautisma vadītājs	274
77. Globālā pieredze	277
78. Reiz jūras kājnieks, vienmēr jūras kājnieks	279
79. Kā iegūt draugus un ietekmēt cilvēkus	283
80. Savvaļai vienalga, kas tu esi	287
81. Rētaudi	292
82. Karaļa kauss	295
83. Vētras padara mūs stiprākus	300
84. Skudru ēšana ar topošo karali	303
85. Mēs tikai sākam...	308
Pateicības	315
Par autoru	317

PROLOGS

ATKAL PĀRBAUDU, CIK ir pulkstenis. 09.33. Mēdz teikt, ka laiks spēj apstāties. Tā nav tiesa. Bet ir skaidrs kā diena, ka reizēm rodas tāda sajūta.

Esmu nomodā kopš četriem naktī. Un ar divām stundām miega nepietiek. Nebūt nebija viegli šurp atklūt. Esmu noguris. Bet arī adrenalīna pilns.

Skatos apkārt. Dzirdu, kā nočab krūmi. Zinu, kas tur ir paslēpies, un smaidu. Zinu, ka viņi ir tikpat nervozi, cik es. Mūsu mazā astoņu cilvēku komanda. Maza, bet varena. Uzmanīgi ieņēmusi pozīcijas starp kokiem. Lieki netrokšņojot, īstajā brīdī viņi man pievienosies, kā paredzēts.

Bet pagaidām esmu viens. Un es to jūtu.

Atgādinu sev, ka apmēram divsimt metru rādiusā ap mani ir izvietojies arī bariņš īpaši apmācītu un trenētu snaiperu un mīssargu. Es viņus ne redzu, ne dzirdu. Laikam jau tas ietilpst viņu darba pienākumos. Taču tā nav mierinoša doma.

Elpo, Bēr. Viss ir labi.

Milzīgie Aļaskas kalni slejas mums pāri. Nešķiet, ka tiem rūp, jel kas no notiekošā. Viena no daudzajām lietām, kas man kalnos patīk – tie nekad nevērtē, nekad neslavē un nekad neuztraucas. Tie vienkārši ir. Un ir lieliski. Laba atziņa, ko sev atgādināt.

Aiziet, Bēr. Tev izdosies! Ieelpo to sevi.

Vēsa vasaras gaiss ir patīkams. Un odi ir nozuduši. Neieredzuodus. Visu šo gadu garumā viņi ir paspējuši krietni pamieloties uz manas miesas.

Prātā mēģinu sagatavoties pirmajiem mirkļiem. Saziņai. Jautājumiem. Maršrutam. Vēl viens milzīgs militārais helikopters pārlido pāri plašajai ielejai, apmetot likumu ap morēnas paugura malu. Nospriežu, ka tā ir šīs teritorijas pēdējā drošības pārbaude.

Atkal dziļi ieelpoju. Ausīs izskan manas mātes teiktie vārdi: “Tev ir tikai viena iespēja atstāt labu pirmo iespaidu.”

Nesačakarē to.

Pieliecos, paceļu dažus akmeņus un grozu tos plaukstās. *Miers ir lipīgs.* Viens no Jūras spēku specvienības SEAL teicieniem. Labi zināma, bet ne vienmēr viegli praktizējama atziņa.

Nu. Kur, pie velna, tu esi?

Paskatos pa labi un pa kreisi.

Nekā.

“Tu kavē... un sods par kavēšanos – atspiedieni,” pie sevis nomurminu.

Neviens mani nedzird. Izņemot mūsu skaņu operatoru Džimiju, kurš uztver mana bezvadu mikroфона signālus. Viņš savā pozīcijā – tālāk pie upes krasta – par to pasmaidīs. Slepūs. Viņš ir viens no tiem nedaudzajiem mūsu komandā, kuri smejas par maniem sliktajiem jokiem. Par to es viņu mīlu.

Jā. No atspiešanās tagad neizvairītos.

Manos armijas laikos atspiedieni bija standarta sods visam vadam, ja kāds no mums nokavēja parādi. Prātoju, vai tas pats noteikums ir spēkā arī tad, ja esi augstākais komandieris lielākajai, spēcīgākajai armijai, kāda jebkad pastāvējusi. Visticamāk, nē.

Vēlreiz paskatos savā pulkstenī. Tagad 10.53.

Iečerkstas rācija, un sirds krūtīs salecās.

Un tad pēkšņi viss savādi sastingst.

Es to varu sajust.

Aiziet.

Spēle ir sākusies.

Tad bez jebkādam fanfarām un jezgas, desmit melnā tērptu un bruņotu slepenā dienesta aģentu ielenkts, no kokiem parādās Amerikas Savienoto Valstu prezidents.

Un es šeit esmu pēc viņa lūguma.

Kā gan tas notika?

DUBĻI, SVIEDRI UN BAILES

PATIESĪBA PAR IEKAROTĀM kalnu virsotnēm ir tāda, ka no tām tālākais ceļš ved tikai lejup.

Lielā mērā tieši šī iemesla dēļ es tik ilgu laiku nerakstīju turpinājumu “Dubļiem, sviedriem un asarām”, manai 2011. gadā publicētajai autobiogrāfijai. Grāmatas panākumi pārsteidza visu manu ģimeni. Un arī mani. Tā bija *Sunday Times* dižpārdokļu sarakstā vairāk nekā desmit nedēļas. Pirms tam es nekad un nekur nebiju bijis pirmais.

Kad 2012. gada balsojumā noskaidrojās, ka “Dubļi, sviedri un asaras” ir ietekmīgākā grāmata visā Ķīnā, mani pārņēma sajūta, ka esam visu pabeiguši. Labi pastrādāts, komanda! Pasūtīsim dažus *Piña Colada* (kā mūsu bariņā ierasts) un picas kalnu (kā vienmēr), bet rītdien atkal ķersimies pie darba. Uz jaunām zemēm! Jauniem kalniem.

Atceries – pārāk ilgi sēžot virsotnē, var nomirt. Fundamentāla mācība no Everesta. Un, kā jau teicu – vienīgais ceļš no pašas augšas ir uz leju.

Dažiem cilvēkiem panākumi ir dzinulis. Man ne. Patiesībā man panākumi pat traucē, jo pārlietu atslābina. Panākumi bremzē attīstību. To es bieži redzu. Un pārāk labi apzinos realitāti, ka panākumus nodrošina daudzi faktori.

Manis paša sajūta vienmēr bijusi šāda: tikai no Dieva žēlastības es eju tur, kur eju. Un es saprotu milzīgo lomu, kādu manā karjerā spēlējusi veiksmē. Par to man nav šaubu. No citas puses, veiksmē ir savāda lieta. Kā reiz teica viens no maniem varoņiem

Renalfs Fainss: “Veiksme ir tikai puse no stāsta. Vairāk par visu vajag izturēt līdz brīdim, kad tā veiksmē beidzot atnāk.”

Man tas vienmēr patīcis.

Lai vai kas tā būtu – veiksmē vai apņēmība –, bērībā man tika mācīts izstāties no spēles, kamēr esmu vadībā, un labāk pamest ballīti piecas minūtes agrāk, nevis par vēlu. Šī attieksmē ir manī iegravēta kopš agra vecuma. Patiesībā vecāki centās man iemācīt nebūt alkātīgam, taču vienmēr būt pateicīgam.

Tāpēc es visu laiku vilcinājos rakstīt turpinājumu “Dubļiem, sviedriem un asarām”. Gribēju, lai viss paliek, kā ir. Varbūt apšaubīju sevi? Precīzāk – baidījos! Un kopš pirmās grāmatas iznākšanas šīs manas bailes pavisam noteikti ir vairojušās.

Tomēr bailes ir nejēdzīgs iemesls kaut kā nedarīšanai. Un tas vien, ka kalns ir liels, nenozīmē, ka tajā nevajadzētu uzkāpt. Tāpat arī jāatzīst, ka daži stāsti vienkārši prasās tikt izstāstīti. Un nav šaubu, ka desmit iepriekšējie manas dzīves gadi ir bijuši paši nepārstākie, kādus jebkurš dēkainis varētu iedomāties.

Tāpēc: piekāst visu. Sākam...

MAN VS. WILD

MAN VS. WILD un daudzie piedzīvojumi, kurus šovā nofilmējām, ir viena no tēmām, par ko man visbiežāk uzdod jautājumus. Šos stāstus es neieklāvu “Dubļos, sviedros un asarās”, jo man bija sajūta, ka ir ļoti daudz kā cita, ko varētu izstāstīt – piemēram, citiem nezināmos stāstus par to, kas mani veidoja pieaugšanas laikā un vēlāk, kad biju jauns cilvēks, kurš centās mesties dzīves piedzīvojumā. Tie varēja būt stāsti par izdzīvošanu skolas laikā vai pievienošanās armijai, vai muguras salaušanu brīvā kritiena negadījumā un pēc tam veikto kāpienu Everestā. Par mūsu pirmo transatlantisko, arktisko ekspedīciju ar cietā korpusa piepūšamo laivu (*RIB – rigid inflatable boat*) vai par lidojumu ar motoparaplānu pāri Himalaju kalniem un neskaitāmām citām ekspedīcijām, kas formēja manu dzīvi un diezgan bieži to gandrīz arī izbeidza. Tajā brīdī tie šķita īstie manas dzīves stūrakmeņi.

Taču, bez šaubām, tieši *Man vs. Wild* pavēra durvis uz daudz ko citu, kas ir noticis pēc tam. Saņemt iespēju veidot ASV skatītājam raidlaikam paredzētas televīzijas pārraides tik lielam kanālam kā *Discovery* bija milzīgs gods. Bieži var dzirdēt britu aktierus runājam par centieniem izlauzties Amerikā, taču šis ceļš ir bruģēts ar nemitīgām neveiksmēm. Es biju viens no veiksmīgajiem.

Patiesībā tajā brīdī es patiešām nenovērtēju lielo veiksmi un satriecošo iespēju, kas man bija dota. Vienmēr biju vairāk patīkami satraukts par darbošanos *Channel 4* Apvienotajā Karalistē, nevis kādā attālā amerikāņu kanālā – galvenokārt tāpēc, ka tad to varētu skatīties mana mamma. Es biju tik naivs.

Par brīnišķīgo ASV iespēju man jāpateicas britu producen-tam Robam Makaiveram un *Diverse Productions*. Vienmēr būšu pateicīgs par Roba ticību nevižīgam izbijušajam karavīram, kurš ilgi turpināja atteikties no viņa piedāvājumiem veidot TV šovu Amerikā. Laikam jau pie vainas bija pašpārliecinātības trūkums tikpat lielā mērā kā bailes no nezināmā, un es vienkārši nospriedu, ka televīzija nav priekš manis. Un tāpēc atteicu Robam trīs rei-zes.

Robs man uzticējās, kad man pašam nebija ne jausmas, ko daru. Līdz pat šai dienai viņš saka, ka es esot bijis skarbs un nezinošs, tomēr viņš zinājis – ja vien mēs kopā nofilmētu dažus piedzīvoju-mus un tie tiešām sanāktu tik mežonīgi un jautri, kā mums pašiem šķita, tad Amerikas auditorijai tas ļoti patiktu.

Man nebija ne jausmas, vai viņam ir taisnība, bet galu galā es tomēr piekritu. Samaksa par Roba iecerēto ASV televīzijas šovu – *Ultimate Survival*, kā tika nosaukta *Man vs. Wild* pirmā daļa, – bija lielāka nekā par šovu *Escape to the Legion*, ko pavisam nesen biju veidojis *Channel 4*. Tāpēc man nebija daudz, ko zaudēt, kā visai viedi atzīmēja mana sieva Šēra.

Pirmā *Man vs. Wild* sezona mainīja visu.

Tagad atskatoties, divas lietas ir pavisam skaidras: pirmkārt, mērogs, kādā mani gadu no gada reklamēja Amerikas televīzijā, bija atslēga daudz kam, kas pēc tam notika manā dzīvē. Un, otrkārt, šova veidošanas laikā mēs nudien piedzīvojām arī prātam neaptveramus mirkļus, kas paliks ar mani visu mūžu.

Un tieši par to es vēlos jums pastāstīt.

Varētu sākt ar paštaisīto klizmu uz plosta, kuru izveidoju, lai pamestu kādu neapdzīvotu Klusā okeāna salu; vai ar to baļķi, kas izslīdēja un nokrita, kad es, uzkāpis uz tā, grasījos šķērsot trīsdes-mitmetrīgu aizu Aļaskā; vai ar odzi, kas man iekoda Borneo džun-gļos; vai ar samu meklēšanu aligatoru pilnajos purvos Alabamā. Vai varbūt ar to, kā es aci pret aci sastapos ar sālūdens krokodiliem Austrālijas ziemeļos vai kā iekļuvu sniega lavīnā, vai arī kā attap-os akmens nogrūvuma ceļā. Bet varbūt ar paštaisīto hidrotērpu, kuru izveidoju no pūstoša roņa liemeņa, vai ar urīna dzeršanas, izkārnījumu ēšanas, dzeloņcūku medišanas, tarantulu košlāšanas,

upju krāču pārvarēšanas, kalnos kāpšanas, brīvās krišanas, ūdenī lēkšanas momentiem... to patiešām bija daudz.

Turklāt ir arī daudz jautājumu. Piemēram, pretīgākā lieta, ko esmu ēdis. Vai mana mīļākā *Man vs. Wild* sērija. Vai skarbākā vieta, kur vajadzēja izdzīvot. Vai sliktākā.

Jautājumi, uz kuriem prasās rast atbildes.

Tāpēc, atklātības vārdā, lai notiek: *Man vs. Wild* no mana skatpunkta. Tikai tādēļ, lai tas būtu pateikts.

ŠĶIDRUMA UZŅEMŠANA SAVVAĻĀ

VAIRĀK REIŽU NEKĀ varētu domāt man ir vaicāts, vai tiešām esmu dzēris savu urīnu. Nezinu, kas tiem cilvēkiem ir. Lielākoties – netiecība un neapmierināma apetīte uzzināt, kā urīns garšo.

Nu atbilde ir – jā, esmu, un jā, tas ir briesmīgs. Bet, nē – noteikti nē –, es *nedzeru* urīnu prieka pēc. Vai veselības dēļ. Lai gan daži cilvēki, šķiet, par to iestājas. Neesmu viens no viņiem, tomēr esmu to dzēris vairākas reizes – lai izdzīvotu. Un atbilde uz jautājumu “kāds tas ir?” skan: “Tas smird.”

Silts, sāļš urīns nav veidojies tāpēc, lai labi garšotu. Īpaši tad, ja tas tiek glabāts klaburčūskas ādā, tev šķērsojot tuksnesi. Sajaukts kopā ar asinīm un čūskas iekšām, urīns iegūst unikālu garšu, kuru es nesteidzos atsaukt atmiņā. Tomēr izdzīvošanai reti kad ir laba garša, un tā gandrīz vienmēr sāp, smird un atstāj tevi nedaudz piekautu. Tāda ir savvaļas realitāte un pavisam noteikti – izdzīvošanas realitāte. Tā liek ciest. Taču daļai manis tas ļoti patīk.

Mūsdienās dzīve var būt tik ļoti sterila. Mēs izvairāmies no pūlēm un atmetam salūzušo, kritušo, netradicionālo un “mērķim neatbilstošo”. Bet izdzīvotājam un cilvēcei tūkstošiem gadu garumā tieši šie epitēti ir apzīmējuši iespējas. Laba izdzīvošana ietver netipisku domāšanu, iedziļināšanos, neiedomājamā darīšanu, un, jā, tā var sāpēt un, iespējams, smirdēt. Taču, ja mērķis ir palikt dzīvam, tad laurus plūc tas, kurš spēj aizrakties visdziļāk un atrast sevī kaut ko tādu, kas viņam ļauj izdarīt neiedomājamo. Šis ētoss bija *Man vs. Wild* pamatā.

Tajos dažos izdzīvošanas šovos, kuri pirms tam bija pārraidīti televīzijā, uzsvars vienmēr bija likts galvenokārt uz risku

minimizēšanu, patvēruma izveidošanu, uguns iededzināšanu un glābēju gaidīšanu. Man tās šķita izdzīvošanas garlaicīgākās daļas. Man patika nepārtrauktā kustība, nerimstošie mēģinājumi izglābties. Ko tu darītu, ja zinātu, ka neviens tevi nemeklēs un tev ir jākustas, pašam sevi jāizglābj? Oho, un ja nu “pilnai laimei” tev pa pēdām sekotu vilki? Tev nav nekādu instrumentu, ir tikai spējas un izdzīvotāja gars, kas dzen uz priekšu...

Bam! Lūk, tagad mums ir piedzīvojums. Un par to arī bija šis šovs – *kā būtu, ja...*

Tātad, lai vai kā – jā, urīns garšo slikti, bet tas var izglābt tev dzīvību, ja ar to vari uzņemt pietiekami daudz šķidruma. *Neiznieko caurspīdīgas čuras* ir princips, pēc kura vadīties, jo izdzīvošanas situācijā hidratācijai ir jābūt prioritāšu saraksta augšgalā. Nedabūjis dārgo šķidrumu, tu strauji slīdi lejup. Tāpēc taupi, esi gudrs, dari grūto, dzer caurspīdīgo urīnu, izdzīvo. (Taču atceries – brūnas un smirdīgas čuras ir dabas dota norāde tās nelietot. Tie ir “tīri” atkritumi.)

Vienmēr atcerēšos – kad manam vecākajam dēlam Džesem bija apmēram astoņi gadi, es reiz ārā trenējos – taisīju “bērpījus” (*burpees*) un atspiedienus, pulkstenis tikšķēja, vingrinājumiem bija augsta intensitāte, turēju ūdens pudeli blakus, spiedu sevi līdz maksimumam. Tā man vienmēr paticis trenēties – izmantojot sevis paša ķermeņa svaru, veikt strauju vingrinājumu ciklus, kas uzlabo ātrumu, spēku un lokanību. Funkcionāls fitness, kas man palīdz darīt savu darbu.

Lai vai kā – Džese gāja man garām, un es elsodams palūdzu viņam aši uzpildīt manu ūdens pudeli. Viņš to paņēma, iesteidzās iekšā un tad atgriezās ar uzpildītu pudeli... un ar smaidu.

Pabeidzu piegājienu, atspiedis rokas pret gurniem, un rāvu iekšā gaisu desmit atelpas sekundēs pirms nākamā vingrinājuma.

“Paldies, draudziņ,” es nomurmināju, paņemdams ūdens pudeli. Atskrūvēju korķīti un iedzēru pamatīgu malku... tik labs.

Tik... sālš! Steidzīgi visu izspļāvu.

Ūdens vietā biju iedzēris kārtīgu malku Džeses siltā urīna.

“Ko? Kāpēc?”

“Bet tēti – tev taču patik dzert čuras!”

Laikam jau tas urīna stāsts mani kādu laiciņu nepametīs.

Man jāatzīst – tas nav lielisks dzēriens. Bet kā ar sliktāko lietu, ko esmu ēdis?

Gribētos teikt – kamieļa iekšu šķidrums vai sasalusi, asiņaina šķidruma un skrimšļu pilna Sibīrijas jaka acs. Taču arī Jaunzēlandes kukainis milzu veta bija izcili riebīgs. Vai varbūt dzīvi skorpioni, kas vienmēr ir drausmīgi – pilni ar kaut kādu dīvainu, dzeltenu, lipīgu masu; vai ziloņu mēsli vai varbūt no lāču fekālijām izlasītas ogas ar, tā teikt, specifisku piegaršu. Skunksa tūplis un žurkas smadzenes arī bija saraksta augšgalā. Bet tas viss nobāl salīdzinājumā ar jēlo, piebriedušo āža sēklinieku, kuru reiz ieēdu Sahārā...